

İlgili Kanun / Madde
6098 S. TBK/117,147

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2024/8322
Karar No. 2024/10578
Tarihi: 04.07.2024

- ZAMANAŞIMI
- ZAMANAŞIMININ ALACAK HAKKINI SONA ERDİRMEZ İSTENEBİLİRLİĞİNİ ORTADAN KALDIRACAĞI
- ALACAK İSTENİLEBİLİR HALE GELMEDEN (MUACCEL OLMADAN) ZAMANAŞIMININ İŞLEMENE BAŞLAMAYACAĞI
- TİS FARKLARININ NE ZAMAN ÖDENECEĞİNİN KARARLAŞTIRILMIŞ OLMASI NEDE-NİYLE HAKLAR ÖDEME TARİHİNDEN ÖNCE DOĞSA DA ZAMANAŞIMIN KARARLAŞTIRILAN ÖDEME TARİHİNDEN İTİBAREN İŞLEYECEĞİ

ÖZETİ: Zamanaşımı, alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden dava edilebilme niteliğinden yoksun kalmasını ifade eder. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere zamanaşımı, alacak hakkını sona erdirmeyip sadece onu "*eksik bir borç*" haline dönüştürür ve "*alacağın dava edilebilme özelliği*"ni ortadan kaldırır. Bu itibarla zamanaşımı savunması ileri sürüldüğünde, eğer savunma gerçekleşirse hakkın dava edilebilme niteliği ortadan kalkacağından, artık mahkemenin işin esasına girip onu incelemesi mümkün değildir.

Zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, salt doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır. Bu bakımdan zamanaşımı alacağın varlığını değil, istenebilirliğini ortadan kaldırır. Bunun sonucu olarak da, yargılamayı yapan hâkim tarafından, yürüttüğü görevinin bir gereği olarak kendiliğinden

göz önünde tutulamaz. Borçlunun böyle bir olgunun var olduğunu, yasada öngörülen süre ve usul içinde ileri sürmesi zorunludur.

6098 sayılı Kanun'un 149 uncu maddesinde *"Zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar. Alacağın muaccel olmasının bir bildirimle bağlı olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirim yapılabileceği günden işlemeye başlar."* düzenlemesine yer verilmiştir. Aynı Kanun'un 117 nci maddesi uyarınca, borcun muaccel olması, ifa zamanının gelmiş olmasını ifade eder. Borcun ifası henüz istenemiyorsa muaccel bir borçtan da söz edilemez. 6098 sayılı Kanun'un 147 nci maddesinde ise ücret gibi dönemsel nitelikte ödenen alacakların beş yıllık zamanaşımına tabi olacağı belirtilmiştir.

Söz konusu toplu iş sözleşmesi hükmüne göre uyuşmazlık konusu alacakların, 15.02.2017-14.02.2020 yürürlük süreli toplu iş sözleşmesinin imza tarihinden (18.06.2019) 1 ay sonra, 18.07.2019 tarihinde istenebilir hale geldiği, yani bu tarihte muaccel olduğu açıktır. Bu durumda 18.07.2019 tarihinden önce toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan haklar mevcut olsa bile henüz istenebilmeleri için gerekli koşullar oluşmamıştır. Mahkemece zamanaşımı süresinin hakkın istenebilir hale geldiği 18.07.2019 tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı dikkate alınarak davanın esası hakkında karar verilmesi gerekirken, alacakların henüz muaccel olmadığı döneme isabet eden 03.01.2019 tarihinden önceki alacakların zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedilmesi hatalıdır.

Taraflar arasında, İlk Derece Mahkemesinde görülen alacak davasında davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

İlk Derece Mahkemesince kesin olarak verilen kararın kanun yararına temyizen incelenmesi Adalet Bakanlığı tarafından istenilmiş olmakla; Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; davalı ile davacının üyesi olduğu Genel-İş Sendikası arasında 15.02.2017-14.02.2020 tarihleri arasında yürürlük süreli toplu iş sözleşmesi imzalandığını, bu toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan

alacaklarının 2017 ve 2018 yılı için ödemelerinin yapılmadığını belirterek toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan alacaklarının davalıdan tahsilini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; taleplerin zamanaşımına uğradığını, davacının 12.02.2019 tarihinde emekliye ayrıldığını, 15.02.2017-14.02.2020 tarihlerini kapsar toplu iş sözleşmesinden yararlanmasının mümkün olmadığını, toplu iş sözleşmesinin 18.06.2019 tarihinde imzalandığını, farkların bordrolara yansıtılarak ödendiğini, toplu iş sözleşmesinin 39, 41, 46 ve 49 uncu maddelerinde belirtilen kalemlerin ibraname karşılığında yatırıldığını, ancak davacının ibraname vermediği için ödemesini almadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

1. İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; davacının talep etmiş olduğu sendika ikramiye alacağı yönünden arabuluculuğa başvurunun bulunmadığı bu nedenle ilgili alacak kaleminin tefrik edildiği, Mahkemenin başka bir esasına kaydedildiği, bilirkişi raporundaki ikinci hesaplama seçeneğinin hükme esas alındığı, dava açılış tarihinde alacak kalemlerinin zamanaşımına uğramadığı, davanın kısmi dava olarak açıldığı, davanın 03.01.2024 tarihinde ıslah edildiği, ıslah dilekçesine karşı davalı tarafından zamanaşımı def'inde bulunulduğu, ıslah tarihinden geriye doğru 5 yıl gidildiğinde (03.01.2019) tüm alacak kalemlerinin zamanaşımına uğradığı gerekçeleriyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

2. İlk Derece Mahkemesi kararı kesin olarak verilmiştir.

IV. KANUN YARARINA TEMYİZ

A. Kanun Yararına Temyiz Yoluna Başvuran

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararının kanun yararına temyizden incelenmesi Adalet Bakanlığı tarafından istenilmiştir.

B. Temyiz Sebepleri

Adalet Bakanlığınca; dava konusu alacak kalemlerinin ifasının, 15.02.2017-14.02.2020 yürürlük tarihli toplu iş sözleşmesinin sözleşmenin geçici 2 nci maddesi uyarınca dava konu alacakların 18.07.2019 tarihinde istenebildiği ve bu tarihte muaccel olduğu, dolayısıyla zamanaşımı süresinin de bu tarihte işlemeye başlayacağı dikkate alınarak davanın esas hakkında karar verilmesi gerekirken, 03.01.2019 tarihinden önceki alacak kalemlerinin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı bulunduğu belirtilerek kararın kanun yararına bozulması istemi ile temyiz yoluna başvurmuştur.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Uyuşmazlık, 18.06.2019 imza tarihli, 15.02.2017 - 14.02.2020 yürürlük tarihli toplu iş sözleşmesinden kaynaklı alacaklarının ıslah tarihi itibarıyla zamanaşımına uğrayıp uğramadığına ilişkindir.

2. İlgili Hukuk

1. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 363 üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca ilk derece mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlar ile istinaf incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarına karşı, yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur.

2. Temyiz talebi Yargıtayca yerinde görüldüğü takdirde, 6100 sayılı Kanun'un 363 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca karar kanun yararına bozulur ve bu bozma, kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz.

3. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 sayılı Kanun) 117,147 ve 149 uncu maddeleri.

4. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 26.06.2013 tarihli ve 2012/9-1924 Esas, 2013/882 Karar sayılı kararında bir hakkın istenebilir duruma gelmesi ile zamanaşımı arasındaki bağ şu şekilde açıklanmıştır:

"...

Zamanaşımı, bir maddi hukuk kurumu değildir. Diğer bir anlatımla zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, salt doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır. Bu bakımdan zamanaşımı alacağın varlığını değil, istenebilirliğini ortadan kaldırır. Bunun sonucu olarak da, yargılamayı yapan yargıç tarafından yürüttüğü görevinin bir gereği olarak kendiliğinden göz önünde tutulamaz. Borçlunun böyle bir olgunun var olduğunu, yasada öngörülen süre ve usul içinde ileri sürmesi zorunludur. Demek oluyor ki zamanaşımı, borcun doğumu ile ilgili olmayıp istenmesini, önleyen bir savunma olgusudur. Şu durumda zamanaşımı, savunması ileri sürülmedikçe, istemin konusu olan hakkın var olduğu ve kabulüne karar verilmesinde hukuksal ve yasal bir engel bulunmamaktadır.

İşte bundan dolayı, yasalarda öngörülen zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlayabilmesi için öncelikle talep konusu hakkın istenebilir bir konuma, duruma gelmesi gerekmektedir. Yasalarda hakkın istenebilir konumuna, diğer bir anlatımla yerine getirilmesinin gerektiği güne, ödeme günü denmektedir. Bir hak, var olsa bile, o hakkın istenmesi için gerekli koşullar gerçekleşmedikçe istenemez."

3. Değerlendirme

1. Zamanaşımı, alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden dava edilebilme niteliğinden yoksun kalmasını ifade eder. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere zamanaşımı, alacak hakkını sona erdirmeyip sadece onu "eksik bir borç" haline dönüştürür ve "alacağın dava edilebilme özelliği"ni ortadan kaldırır. Bu itibarla zamanaşımı savunması ileri sürüldüğünde, eğer savunma gerçekleşirse hakkın dava edilebilme niteliği ortadan kalkacağından, artık mahkemenin işin esasına girip onu incelemesi mümkün değildir.

2. Zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, salt doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır. Bu bakımdan zamanaşımı alacağın varlığını değil, istenebilirliğini ortadan kaldırır. Bunun sonucu olarak da, yargılamayı yapan hâkim tarafından,

yürüttüğü görevinin bir gereği olarak kendiliğinden göz önünde tutulamaz. Borçlunun böyle bir olgunun var olduğunu, yasada öngörülen süre ve usul içinde ileri sürmesi zorunludur.

3. 6098 sayılı Kanun'un 149 uncu maddesinde "*Zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar. Alacağın muaccel olmasının bir bildirimle bağlı olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirim yapılabileceği gündün işlemeye başlar.*" düzenlemesine yer verilmiştir. Aynı Kanun'un 117 nci maddesi uyarınca, borcun muaccel olması, ifa zamanının gelmiş olmasını ifade eder. Borcun ifası henüz istenemiyorsa muaccel bir borçtan da söz edilemez. 6098 sayılı Kanun'un 147 nci maddesinde ise ücret gibi dönemsel nitelikte ödenen alacakların beş yıllık zamanaşımına tabi olacağı belirtilmiştir.

4. Somut olayda, davalıya ait işyerinde çalışıp emekli olan davacı, 18.06.2019 tarihinde imzalanan toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan ödenmemiş 2017 ve 2018 yılı alacaklarının tahsilinin talep etmiş; Mahkemece kısmi dava olarak açılan davada ıslaha karşı zamanaşımı def'i dikkate alınarak 03.01.2019 tarihinden önceki alacakların zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle dava dilekçesinde talep edilen miktarla sınırlı olarak davanın kabulüne karar verilmiştir.

5. Davacının üyesi olduğu Genel-İş Sendikası ile davalı arasında 18.06.2019 tarihinde imzalanan 15.02.2017-14.02.2020 yürürlük süreli toplu iş sözleşmesinin geçici 2 nci maddesinde, sözleşmenin yürürlük tarihinden itibaren meydana gelen tüm artış farklarının imza tarihinden itibaren en geç 1 ay içinde ödeneceği düzenlenmiştir.

6. Söz konusu toplu iş sözleşmesi hükmüne göre uyuşmazlık konusu alacakların, 15.02.2017-14.02.2020 yürürlük süreli toplu iş sözleşmesinin imza tarihinden (18.06.2019) 1 ay sonra, 18.07.2019 tarihinde istenebilir hale geldiği, yani bu tarihte muaccel olduğu açıktır. Bu durumda 18.07.2019 tarihinden önce toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan haklar mevcut olsa bile henüz istenebilmeleri için gerekli koşullar oluşmamıştır. Mahkemece zamanaşımı süresinin hakkın istenebilir hale geldiği 18.07.2019 tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı dikkate alınarak davanın esas hakkında karar verilmesi gerekirken, alacakların henüz muaccel olmadığı döneme isabet eden 03.01.2019 tarihinden önceki alacakların zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedilmesi hatalıdır.

İlk Derece Mahkemesi kararı, açıklanan ilke ve esaslara aykırı olduğundan kararın kanun yararına bozulması gerekmiştir.

V. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Adalet Bakanlığının 6100 sayılı Kanun'un 363 üncü maddesinin birinci fıkrasına dayalı kanun yararına temyiz isteminin kabulü ile kararın sonuca etkili olmamak üzere KANUN YARARINA BOZULMASINA,

Dava dosyasının İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine,

04.07.2024 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.